

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA DE ARTE DIN TÎRGU-MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ

TEZĂ DE DOCTORAT
**TEATRUL ȘCOLAR DIN COLEGIUL „SZÉKELY MIKÓ” DE LA
ÎNCEPUTURI PÂNĂ LA SFÂRȘITUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL**

-rezumat-

Conducător științific:

Prof. univ. dr. habil. UNGVÁRI-ZRINYI Ildikó-Andrea

Doctorandă:

ALBERT GYÖNGYVÉR-MÁRIA

TÎRGU-MUREȘ
2018

Întroducere

Lucrarea își propune să analizeze spectacolele trupelor de teatru ale elevilor de la Colegiul Național „Székely Mikó” din Sf. Gheorghe și activitatea lor teatrală. Scopul lucrării este de a releva, încă de la începuturi, din viața școlii, acele modalități de reprezentare cu caracter cultural, artistic, care au reflectat influența schimbărilor sociale, politice, culturale asupra comunității. Lucrarea dorește să pună în lumină faptul că instituția de învățământ și orașul au funcționat în strânsă legătură, prin complementaritate.

Schimbările sistemelor sociale, politice, educaționale și-au pus amprenta și asupra vechiului colegiu din Sf. Gheorghe, care a trăit aceste schimbări de mai bine de un secol și jumătate. Această instituție educațională este un loc al intersectării imaginarului colectiv, cultural și comunicațional, în accepția cercetătorului de cultură de renume mondial, Jan Assman. (Assman, 1999).

Motivația cercetărilor îndreptate spre trecut se poate sesiza și în practica pedagogică a prezentului. Fiind profesor, am experimentat aplicarea cu succes a dramatizării diferitelor teme, în procesul educațional, aceste dramatizări solicită antrenarea creativității și fanteziei elevilor și îi transformă în participanți activi la activitățile de predare-învățare. În acest sens, s-a pus în discuție cercetarea rolului activităților teatrale ale trupelor de amatori din cadrul Colegiului Național „Székely Mikó” din Sf. Gheorghe, scopul educativ al acestora, fiind cunoscut faptul că în această instituție activitățile teatrale au avut deja o tradiție.

Instituția de învățământ și-a asumat educarea tinerilor din oraș și din așezările apropiate, încă de la înființare, astfel, presupun că spectacolele elevilor nu serveau doar un scop educativ.

Marea majoritate a documentelor utilizate reprezintă documente școlare, înștiințări, anale, articole din ziare, procese-verbale, date statistice, acestea vor fi analizate, comparate. Materialul primar este completat de material secundar și de lucrări teoretice.

Din materialul reconstituit am putut constata rolul spectacolelor dramatice în educație, impactul lor pedagogic, evenimentele cu care s-au asociat, unde au fost prezentate, cum s-au armonizat diferitele tipuri de spectacole cu viața comunității, ce ecou au avut în presa vremii și în ce mod au influențat fondul politic, ideologic și cultural momentele de sărbătoare.

Metodica cercetării

Cercetarea a presupus documentare primară și secundară. Din cauza evidenței caracterului teatral al evenimentelor prezentate, am urmărit și cercetarea mărcilor altor evenimente teatrale. Cercetarea teatralității, caracterului teatral s-a impus pentru surprinderea sistematizării teoretice și captarea caracterului evenimentelor. Am identificat în presa locală a vremii, în *Nemere* și în *Székely Nép*, date despre viața culturală a instituției, descrierea spectacolelor elevilor, festivităților sportive și balurile foștilor elevi, programul acestor evenimente, precum și alte articole legate de aceste evenimente. Analiza materialelor din presă presupune cunoașterea termenilor proprii culturii media. Conținutul articolelor de ziar au completat informațiile din documentele școlare, din procese-verbale, înștiințări referitoare la evenimentele culturale.

Cele mai importante surse, în afara ziarelor, au fost procesele-verbale despre ședințele din Consiliul profesoral al instituției, înștiințările, analele, procesele-verbale ale cursurilor de formare. Datele culese din aceste materiale au fost sistematizate, analizate, comparate cu materialele secundare deja prelucrate.

Culegerea datelor a generat cercetarea teoretică. Datele primare au fost completate de fondul teoretic. Descrierea evenimentelor culturale, teatrale ale școlii și ale orașului necesită o viziune complexă. Prelucrarea materialelor ar fi fost imposibilă fără studierea lucrărilor de istorie a educației, istorie a școlii, istorie a teatrului, lucrărilor istorice și antropologice.

În absența unor cercetări care vizează prelucrarea spectacolelor școlare, am căutat documente care să reprezinte baza teoretică. Lucrările de istoria religiei, de istoria culturii ale lui Assmann au furnizat baza teoretică pentru prelucrarea scrierilor memorialistice.

Descrierea spectacolelor de teatru, a festivităților sportive, a evenimentelor culturale ale școlii și ale orașului, analiza complexă a acestor fenomene presupune și folosirea unor lucrări de antropologie culturală. Pornind de la cercetările lui Alexander voi opera cu următorii termeni: rituri, performanțe sociale, performanțe culturale (performance), performanțe culturale, acțiune performativă. Termenii de performanța culturală, performativ sunt valabile pentru evenimentele culturale cercetate și pe baza lucrărilor lui Milton Singer și Elisabeth Bell. Singer clasifică și spectacolele cu elemente sportive drept performanțe culturale.

Materialul cercetat presupune, pe lângă lucrările teoretice, și analiza aparatului teatrologiei. În vederea prezentării, analizei spectacolelor și evenimentelor cu caracter teatral, voi utiliza lucrările lui Erika Fischer-Lichte. Deoarece spectacolele prezentate de elevii școlii au avut și caracter religios, dar și profan, au fost în strânsă legătură cu comunitățile civice ale orașului și ale localităților din împrejurimi. Au fost deosebit de utile în acest sens lucrările despre relația dintre artă și societate ale lui Fischer-Lichte. Se impune explicarea termenilor de performanță și teatralitate, utilizarea lor în decursul lucrării. Helmar Schramm, în studiile sale, atrage atenția asupra relației dintre teatralitate și modul și de percepție intensă a realității, caută să descopere, dacă diferitele moduri de comportament sunt sau nu teatrale (Schramm, 1993). Pornind de la Elizabeth Burns și Herbert Blau, P. Müller afirmă că teatralitatea depinde de viziune și percepție, nu de modul de reprezentare. În acest sens, orice eveniment poate fi considerat teatral „indiferent de intenția participanților și realizarea evenimentului”. (P. Müller, 2009, 165). Există însă și o viziune diferită, care leagă teatralitatea de evenimente reprezentate pe scenă. În cotidian există însă situații de graniță, care conțin unele elemente ale teatralului (P. Müller, 2009, 166). Glen Mcgillivray afirmă, că la începutul secolului al XX-lea, avangarda europeană a privit teatralitatea ca metafora vieții. După opinia lui Erika Fischer-Lichte orice comportament, orice situație poate fi percepută drept teatru de către individ, dacă îndeplinește condițiile culturale, istorice și subiective. În acest mod, teatralitatea se îndreaptă către viziunea estetică, procesul semantic se poate descrie, analiza (Fischer-Lichte, 1999, 76). În urma acestor concepții, voi încerca să expun propriile afirmații care dovedesc teatralitatea spectacolelor de elevi analizate, aceste puncte de vedere vor ajuta în procesul de cercetare a spectacolelor elevilor.

În ceea ce privește conceptul de performanță culturală, țin să precizez că va fi folosit pentru spectacole de tip diferit. Fiecare tip are o formă de reprezentare diferită, se bazează pe reprezentare verbală sau pe acțiune. De exemplu, festivitatea de inaugurarea drapelului este ritualică, iar festivitatea sportivă este performativă, însă ambele sunt teatrale. Fogarasi György afirmă că termenul de performanță teatrală poate fi extins, depășindu-se granițele teatrului, acest lucru asigură tranziția spre performanță. În opinia lui, extinderea spațială și temporală a diferitelor sărbători, ritualuri de inițiere, asemenea spectacolelor de

teatru, este limitată.¹ Potrivit constatării lui Alexander, performanțele sunt reflectate de structurile sociale și culturale, care le-au exploatat (Alexander, 2009, 33)

Descrierea evenimentelor culturale, teatrale petrecute în spațiul citadin presupune cunoașterea cercetărilor de antropologie urbană ale lui Szijártó Zsolt și scrierile sociologice ale lui Giddens. Potrivit acestor lucrări, orașul este fundalul vieții cotidiene și al sărbătorilor, al evenimentelor culturale. Lucrarea abordează relația dintre instituția de învățământ și oraș pe parcursul analizei fiecărui eveniment cultural.

În demersul analitic al materialelor culese, prin prelucrarea prin metode de reconstituire, metode comparative și de analiză a textului, au fost formulate concluzii cu scopul de a demonstra rolul educativ, pedagogic al spectacolelor elevilor, precum și relevarea unei imagini unitare despre situația instituției de învățământ, cu referire la spectacolele realizate de elevi și de viața culturală a orașului.

Materialul cercetat a fost organizat în zece capitole, în ordine cronologică și după tematică. Capitolele divizate în subcapitole, analizează detaliat evenimentele din viața instituției de învățământ, respectiv pe o arie mai extinsă, în viața orașului, analizează influența reciprocă a micro- și macrocomunității.

Teatrul școlar din școlile ardelenе din anii 1800

Cercetarea activității trupelor de teatru școlar din instituția de învățământ impune și cercetarea preliminarilor activităților trupelor de teatru ale elevilor din Ardeal. Acest lucru a permis trasarea locului spectacolelor reprezentate de către elevii de la Colegiul Național „Székely Mikó”, într-un interval temporal și spațial mai larg. În acest sens, a fost nevoie de punerea în paralel a activităților teatrale din școlile catolice și cele protestante, precum și de formularea unor constatări despre rolul activităților teatrale ale elevilor, între teatrul ambulant și teatrul clasic din Sf. Gheorghe.

Deoarece activitatea teatrală școlară din anii 1800 arată o imagine controversată în diferitele orașe ale Transilvaniei, a fost necesară prelegerea evoluției teatrului trupelor școlare, cronologic și în paralel cu evoluția educației. În orașele mari, ca de exemplu în Cluj, unde s-a înființat trupa de teatru profesional, spectacolele trupelor, formate din elevi, au fost marginalizate. De exemplu, aici s-a prezentat în 1792 primul spectacol al trupei *Erdélyi Nemes Jászó Társaság* (Enyedi, 1972, 34). Trupa din Cluj, potrivit documentelor

---

¹uj.apertura.hu/2010/osz/fogarasi-performativitas-tetralitas/

descoperite, a ținut mai multe reprezentații în mai multe orașe din Ardeal: în Arad, Deva, Târgu Mureș, Baia Mare, Aiud, Carei, Sibiu, turda, Jibou (Enyedi, 1972). În orașele cu locuitori puțini, cu o situație economică mai dezavantajată, în schimb, pe lângă spectacolele trupelor de teatru ambulant, spectacolele trupelor de elevi au jucat un rol important în formarea comunității civice. Acest lucru este demonstrat și de multitudinea spectacolelor de teatru susținute de elevi din Sf. Gheorghe.

În secolul al XIX-lea spectacolele elevilor erau stâns legate de cercurile de autoperfecționare. Evoluția fulminantă a teatrului școlar nu se poate identifica în Sf. Gheorghe. Una dintre cauze era numărul mic de locuitori, potrivit istoricului Egyed Ákos, orașul avea 2395 de locuitori în 1830 (Egyed, 1981). Cealaltă cauză a fost că în oraș nu exista, în perioada aceea, o instituție reprezentativă, din punct de vedere cultural, precum Școala Reformată, mai târziu, Colegiul „Székely Mikó”, care și-a început activitatea gimnazială în 1859.²

Până la sfârșitul secolului, viața culturală a instituției de învățământ a devenit tot mai intensă. Activitatea cercului de autoperfecționare este tot mai serioasă, sunt frecvente concertele, spectacolele legate de evenimente religioase și cotidiene, în 1930 ia avânt activitatea trupei școlare de teatru amator. În urma acestor date, putem constata că în oraș exista cerere pentru înființarea unui teatru cu activitate permanentă. Trupele de teatru ambulant, trupele elevilor, publicul amator de artă au format dorința comunității de a merge la teatru. Scopul activității acestora a fost, fără îndoială, să prezinte publicului operele scriitorilor maghiari, capodoperele literaturii universale, să dezvolte cultura muzicală. Înființarea unui teatru însă, s-a lăsat așteptată, numai în 1948 s-a realizat visul înființării Teatrului Popular Maghiar de Stat, care a funcționat din 1949 sub numele de Teatrului Maghiar de Stat. Până la înființarea teatrului, activitățile teatrale ale instituției de învățământ au definit pentru o perioadă lungă viața culturală a orașului, au avut rolul de a acoperi lipsa teatrului.

La Colegiul „Székely Mikó”, în 1891, în cadrul cercurilor de autoformare, au fost prezentate, cu ocazia comemorării evenimentelor istorice, poeziile, discursurile comemorative, scrise de membrii cercului. Aceste poezii, discursuri nu abordau teme religioase, dar au cultivat limba maternă, au completat materia, au exersat retorica.

---

²În 1858 s-a înființat școala primară cu trei clase, în anul următor an s-a extins în gimnaziu cu patru clase. (József, 2008, 11.)

La începutul secolului al XX-lea, spectacolele școlilor confesionale s-au înmulțit considerabil, dar potrivit anuarelor abia se putea identifica spectacol cu caracter religios, printre cele anunțate. În pofida schimbărilor istorice, activitatea tetrală a școlilor nu a încetat, spectacolele legate de diferitele ocazii au conținut scurte scenete, poezii, cântece și piese muzicale.

Anuarul școlar

Baza cercetării activității teatrale a instituției școlare este constituită din anale și înștiințări școlare. Rolul reprezentativ, caracteristicile genului sunt prezentate detaliat într-un subcapitol al lucrării destinat acestor documente.

Anuarele, înștiințările școlare găsite au furnizat sursa primară pentru cercetarea spectacolelor de teatru ale elevilor, spectacolelor muzicale, festivităților sportive. Înștiințările emise anual de către școală păstrează informații pe baza cărora se poate reconstitui viața interioară a instituției educaționale. Înștiințările cuprind analiza anului școlar precedent, referate despre starea financiară a instituției, lista profesorilor care au predat în instituție.

Aceste documente conțin și programul detaliat al festivităților legate de diverse evenimente, scenariul, autorii operelor lirice, prozelor, operelor muzicale prezentate, lista participanților la reprezentație. Discursurile rostite la festivitățile de deschidere și de încheiere a anului școlar, discursurile de inaugurare, alocuțiunile, discursurile de adio rostite la pensionare profesorilor, necrologurile au valoare istorică, stau mărturie nivelului educației din acele vremuri, răspund la întrebările legate de asumare responsabilității etice a instituției.

Forma anuarelor școlare este simplă, copertile conțin puține elemente de ornament, cel mai adesea, desene despre școală, fotografiile printate. Pe copertă se poate citi denumirea exactă a instituției, anul școlar, numele directorului-redactor, data și locul, datele tipografiei. Cuprinsul dă indicații precise cititorului, respectând normele lingvistice și stilistice ale vremii.

Fundalul istoric al Colegiul „Székely Mikó”

În vederea cercetării specificului teatral al spectacolelor instituției școlare, a fost necesară cunoașterea condițiilor de înființare a instituției, patronului instituției, precum și a conducătorilor. Aceste elemente au contribuit la nașterea unor spectacole de teatru amator.

Al treilea capitol prezintă fundalul istoric al Colegiul „Székely Mikó”, rolul instituției în viața orașului, activitatea patronului, Gróf Mikó Imre, pe baza lucrărilor istoricilor și informațiilor regăsite în înștiințările școlare.

Fondarea școlii a fost facilitată de trei factori importanți, cum se poate deduce din documentele la care am avut acces: pe de o parte, susținerea din parte Comunității Rikánbelöli³, pe de altă parte, donațiile din partea orașului și a localităților înconjurătoare, nu în ultimul rând, susținerea financiară din partea grofului Mikó Imre.

În urma cercetării documentelor școlare am constatat că dorința de a înființa școala era parte a autodefinirii, instituția de învățământ a fost încă de la începuturi, pentru oraș și localitățile adiacente, un instrument al reorganizării culturale.

Acest capitol prezintă personalitățile din domeniul conducerii instituției, activitatea lor, de la fondare până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Rolul acestor directori nu s-a manifestat doar în îndeplinirea îndatoririlor, ci și prin cultura enciclopedică de care au dat dovadă, prin calitatea intelectuală, fiind fondatori ai școlii. Împreună cu profesorii instituției au reprezentat elita, care a dorit obținerea loialității maselor prin procese culturale. Au asigurat, prin conducerea instituției, atât educarea elevilor, cât și accesul locuitorilor orașului la evenimente culturale, artistice, formând cultura literară și muzicală a comunității.

Activitatea teatrală a elevilor de la Colegiul „Székely Mikó” între 1880-1912

Al patrulea capitol prezintă particularitățile festivităților cu temă diversă și spectacolelor legate de aceste evenimente bogate organizate între 1880- 1912.

Aceste spectacole ale elevilor reprezintă o parte integrantă a evenimentelor din trecutul istoric al instituției. Tematica spectacolelor depindea de ocaziile cu care au fost reprezentate, au fost grupate în funcție de temă. Elevii au susținut reprezentări cu ocazia festivității deschiderii sau încheierii anului școlar, la comemorarea personalităților politice sau autorităților locale, la comemorarea personalităților literaturii maghiare, la celebrarea unor evenimente istorice, cu ocazia sărbătorilor orașului, la serate, baluri de caritate, la sărbătorile religioase, la celebrarea ierarhilor bisericii, la comemorarea a 100 de ani de la

---

³ Sub denumirea de Comunitatea Rikánbelöli se înțelege, potrivit mărturiei scrisorilor privilegiale, adunarea preoților din parohia reformată și unitariană a Ținutului Pădurilor după desprinderea din eparhia Comitatului Seps, Comitatului Târgu Secuiesc, Comitatului Orbai (Covasna), în 1654

nașterea fondatorului școlii, groful Mikó Imre, la Zăbala și în școală, precum și la inaugurarea drapelului.

Aceste comemorări festive, care au fost organizate cu ocazia aniversării sau comemorării personalităților remarcante ale literaturii maghiare, au implicat și locuitorii orașului. Spectacolele organizate pentru comemorarea lui Petőfi, Arany, Vörösmarty, Csokonai, Mikes Kelemen au fost în concordanță cu scopul educativ al instituției. Comemorările, în ordine cronologică: *Comemorarea Milleniumului* (9 mai 1896), *Festivitatea Bethlen* (16 mai 1901), *100 de ani de la nașterea lui Kossuth Lajos* (19 septembrie 1902), *Festivitatea Rákóczi* (14 iunie 1903), aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui *Deák Ferenc* (17 septembrie 1903), de la nașterea grofului *Mikó Imre* (4 septembrie 1905, 18 octombrie), *Festivitatea Bocskay* cu ocazia celebrării a 300 de ani de la Tratatul de pace de la Viena (20 mai 1906), cu ocazia repatrierii rămășițelor gloriosului *Rákóczi Ferenc al II-lea și a tovarășilor cu care s-a aflat în exil* (29 octombrie 1906), la comemorarea a 1000 de ani de la moartea căpeteniei maghiarilor, *Árpád* (15 decembrie 1907), la comemorarea trecerii în neființă a grofului *Széchenyi István* (8 aprilie 1910), *Festivitatea Bethlen Gábor* (noiembrie 1913). Acestea au fost completate de aniversările și comemorările personalităților istorice din rândul comunității locale: comemorarea eroilor colegiului din Primului Război Mondial. Festivitățile orașului au fost serate pentru tineri, organizate în scop caritabil. Aceste evenimente urmate de serate dansante au avut caracter de formare a gustului publicului, precum și de formare a comunității. Seratele organizate la sărbătorirea răspântiei dintre secole au avut în centru piese de teatru reprezentate de către elevi, ca de exemplu: în 1901, Váradi Antal: *Iskarioth*; în 1902, un fragment din *Csongor și Tünde*, de Vörösmarty; în februarie 1911, comedia lui Molière, *O silită căsătorie*. Centrul comemorărilor religioase era biserica, unde se completa educația religioasă din școală. Au fost organizate comemorări, celebrări cu ocazia diferitelor sărbători religioase: Comemorarea lui *Deák Ferencz* (1876), lui *Zwingli* (1884), *Aniversarea a 400 de ani de la nașterea lui Jean Kálvin*, în 1909.

Evenimentele teatrale enumerate avea un scenariu minuțios elaborat, s-au concretizat în locuri stabilite, cu actori și roluri demarcate.

Aceste ocazii au oferit ocazia formării unor noi ritualuri festive. Comemorările au mărit acțiunile personalității prezentate, astfel au devenit modele pentru actori și comunitate. Reprezentările verbalizate au fost completate de ritualuri, să ne gândim la inaugurarea

drapelului, la acțiunile care au însoțit acest ritual, care au accentuat importanța evenimentului. Deși festivitățile erau diferite din punct de vedere al formei și conținutului, structura lor a fost definită de reprezentările operelor muzicale și literare, care s-au desfășurat după un scenariu bine structurat. În urma scenariilor acestor spectacole, evenimente culturale, se poate constata caracterul teatral al acestor spectacole. Spectatorii festivităților școlare erau din rândul autorităților locale, părinți, locuitorii orașului, ocazional și ierarhii bisericii sau demnitarii.

În urma cercetării spectacolelor elevilor, am ajuns la concluzia că, în anii de la răsăpântia secolelor, aceste spectacole, în afara educației estetice a elevilor, au contribuit și la educarea gustului publicului, a comunității. Aceste festivități, aniversări, comemorări organizate cu ocazia aniversării nașterii sau comemorării personalităților marcante din domeniul politicului, literaturii, din rândul ierarhilor bisericii și susținătorilor școlii, placa comemorativă de la Zăbala, scenariul inaugurării drapelului școlii, au rămas elemente definitorii ale vieții societății din acele vremuri.

Cercul literar

Capitolul aduce la lumină date interesante despre cercul literar cu caracter de autoperfecționare. Cercul literar a pus accentul pe activități centrate pe cultivarea limbii materne, în afara orelor de curs, și avea ca misiune organizarea spectacolelor elevilor, evenimentelor cu caracter teatral, dar și îmbogățirea culturii generale.

Adunarea generală a fondării Asociației de Tineret, după informațiile din înștiințarea școlară, a avut loc în data de 19 septembrie 1891. Cea mai strălucitoare perioadă a funcționării timp de 52 de ani a asociației a fost răsăpântia dintre secole. Schimbările politice au generat și transformarea sistemului educațional, din această cauză asociația a fost nevoită de mai multe ori să-și sisteze activitatea. Cercul literar a luat prenumele de Kőrösi Csoma Sándor în data 17 decembrie 1904.

Cercul literar a avut un rol indubitabil în organizarea anuală de către instituție a festivităților și comemorărilor. Activitatea intelectuală din afara orelor de curs a influențat viața culturală a orașului și a școlii pe mai multe planuri. Una dintre activitățile fundamentale ale cercului literar, care a legat viața școlii de cea a comunității locale, a fost participarea, în decursul anului școlar, la festivitățile organizate. Organizarea comemorării Revoluției din '48 pe 15 martie a fost misiunea asociației încă de la fondare. Membrii cercului literar și-au asumat un rol important în organizarea serbărilor școlare și

comemorărilor personalităților istorice, literare, concertelor, precum și la serata tinerilor, organizată în fiecare februarie. Importanța cercului literar a constat în dezvoltarea cunoștințelor tinerilor din domeniul literaturii, istoriei, științelor naturii, etnografiei, muzicii și formarea culturii lingvistice. Nu e de neglijat nici activitatea critică, prin care îndemna la critica literară și îi pregătea pe membrii ei pentru asumarea unor funcții publice.

Rădăcinile teatrului școlar se pot identifica în activitățile cercului literar, încă din 1901, au prezentat publicului piese de teatru și fragmente din operele dramatice: în 1901, Váradi Antal: *Iskarioth*; în 1902, un fragment din *Csongor și Tünde*, de Vörösmarty; în februarie 1911, comedia lui Molière, *O silită căsătorie*. Rolul de educare a gustului estetic este indubitabil, a fost capabil să arate viața intelectuală a școlii și comunității orașului.

Teatrul școlar sub impactul schimbărilor sociale

Transformările sociale, politice, economice care s-au petrecut până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial s-au arătat și în tematica activității teatrale ale elevilor. Aceste schimbări vor fi tratate în Capitolul al VI-lea.

Sistemul de funcționare al Colegiul „Székely Mikó”, programa, viața interioară au fost afectate în mod neplăcut odată cu schimbările politice survenite.

Pe parcursul celor două Războaie Mondiale, în perioada interbelică, viața culturală a școlii a funcționat netulburat, în aparență. S-au păstrat tradiția festivităților de deschidere și de încheiere a anului școlar, însă în anii 1920 nu s-au mai celebrat sărbătorile naționale din 6 Octombrie și 15 Martie. Concertele s-au păstrat, spectacolele corului au continuat să își desfășoare activitatea, a devenit o modă serata dansantă a foștilor elevi, examenele din sport au devenit atracții pentru marele public.

Datorită noilor ideologii, repertoriul festivităților a fost completat cu noi teme sau au fost înlocuite festivitățile tradiționale. În pofida piedicilor create de noua ideologie politică, instituția a reușit să-și păstreze bogata viață culturală prin continuarea organizării festivităților tradiționale până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

În ciuda greutăților cauzate de război, sistării forțate a procesului educațional, viața culturală a școlii nu a încetat să existe. S-a diminuat numărul spectacolelor ținute de elevi, dar autoritățile nu au renunțat la festivitățile de deschidere și încheiere a anului școlar. Anul școlar cel mai scurt din istoria școlii, compus din 5 luni, a fost deschis în mod festiv,

în ciuda condițiilor vitrege, în prezența elevilor și profesorilor. În acești ani s-au ținut mai multe comemorări pentru că războiul a revendicat victime din rândul profesorilor și elevilor. Conexiunea vieții individuale și colective se poate sesiza în aceste comemorări locale.

Festivitățile de după război au dorit să accentueze acceptarea culturii celuilalt popor. Pe parcursul unui an școlar, în afara festivităților de deschidere și de încheiere a anului școlar, sărbătoririi Zilei Reformației, elevii au participat la un număr mai mare de 10 festivități. Aceste evenimente festive se deosebesc însă de cele de dinainte izbucnirii războiului, elevii participă la spectacole muzicale, la spectacolele corului, la recitaluri, dar profesorii nu se mai preocupă de formarea unor ritualuri pentru întărirea statutului.

Tratatul de la Viena a dat ocazia elevilor Colegiului „Székely Mikó” pentru reînnoirea celebrării sărbătorilor tradiționale. Noua conjunctură istorică și politică a așezat valori sociale noi lângă cele existente, puterea legitimă i-a impus noi acțiuni instituției: anual au existat 6-7 cercuri la care participau elevii, pe lângă cercul literar reorganizat.

Corul și orchestra școlii

Următorul capitol prezintă viața muzicală a școlii, înființarea și componența corului și orchestrei, precum și repertoarul acestora, prezentat de-a lungul anilor.

Pentru a identifica locul și conținutul cultural al corului și orchestrei școlii în viața culturală a orașului, a fost necesară trecerea în revistă a activităților muzicale ale orașului din 1880 până în 1944. În urma cercetărilor am constatat că, deși orașul nu a avut o instituție oficială care asigură cultura muzicală, totuși a existat un repertoriu muzical bogat și divers. Acest lucru este susținut și de articolele din presa vremii, care informează despre spectacole ale unor orchestre, coruri, ansambluri muzicale, artiști străini invitați, ținute cu o frecvență mare. Pe lângă spectacolele trupelor de teatru ambulant, a funcționat o viață muzicală bogată în orașel.

Activitatea corului și a orchestrei școlii are dublă valoare: a realizat o educație muzicală de bază, a dezvoltat gustul estetic al elevilor și al comunității locale. Festivitățile școlare și religioase, comemorările, festivitățile de deschidere și de încheiere a anului școlar, inaugurările, seratele pentru tineri, balurile foștilor elevi, apoi serbările sportive erau de neimaginat fără spectacolul de muzică clasică a corului și orchestrei școlii. Au avut un rol

activ în viața culturală a orașului încă de la înființare, au organizat separat sau împreună cu alte orchestre, coruri din oraș, concerte.

Spectacolele de teatru ale elevilor din Colegiului „Székely Mikó” între 1924-1938, pe baza informațiilor din ziarele locale

Capitolul al VIII-lea prezintă rolul presei locale, prin urmărirea atentă a evenimentelor culturale ale școlii, precum și balurile organizate de foștii elevi ai școlii, care au devenit evenimente sociale importante.

Sunt deosebit de importante articolele de ziar, descrierile minuțioase, apărute în presa vremii, în ziarul „Székely Nép”, din perspectiva cercetării spectacolelor elevilor. Aceste descrieri completează informațiile din înștiințările care dau detalii referitoare la locul desfășurării evenimentelor, la componența publicului, la impactul organizării evenimentelor. Din părerea publicului putem să ne dăm seama în ce mod și-au atins scopul aceste evenimente, serbări, ritualuri.

Organizarea acestor evenimente care au implicat și au mobilizat o mulțime de oameni, a fost rezultatul muncii comune a profesorilor școlii, a elevilor, a foștilor elevi, dar și a societății civice. Pe lângă rolul modelator al gustului comunității, prin balurile foștilor elevi se poate surprinde susținerea instituției de către comunitate, după modelul seratelor pentru elevi cu scop caritabil din deceniile precedente.

Procese-verbale ale ședințelor Consiliului profesoral demonstrează schimbarea modului de organizare a balurilor. Organizarea în luna februarie, s-a păstrat, acest lucru a asigurat continuitatea evenimentului în mentalul colectiv. Organizarea era un eveniment ritualic, care a fost respectat punctual în fiecare an. Ritualul organizării a constat în propagarea elementelor ritualului, aceste elemente din anii precedenți au fost completate în funcție de schimbarea condițiilor, cu elemente inventate.

Scenariul conținea „un spectacol bogat și diversificat”⁴, opere muzicale pentru cor și orchestră, comedii, dramolete, operetă, tablou vivand, recitare de poezii, spectacole de dans și de balet, performanțe culturale au delectat publicul.

Balurile foștilor elevi pot fi considerate performanțe culturale, deoarece actorii, interpreții, în afara elevilor școlii, erau foștii elevi care făceau parte din trupa de teatru, orchestra orașului sau erau absolvenții Școlii civice de fete. Relația dintre personaje și public a fost

---

⁴Székely Nép, 18 februarie 1925

influențată de modul de exprimare a sentimentelor. Era importantă măsura în care s-a realizat exprimarea sentimentelor, deși în cazul performanțelor culturale aceste elemente nu se delimitează total.

Relatările apărute în ziare, procesele-verbale au arătat și rolul în societate a foștilor elevi. Foștii elevi, care au participat la organizarea evenimentelor culturale, care au colaborat cu corpul profesoral, erau din cercul intelectualilor, câțiva fiind personalități marcante: episcopul dr. Makkai Sándor, actrița Kiss Manyi, preotul din Covasna, Havadtöy Sándor, avocatul dr. Keresztes Károly.

Comisia însărcinată cu întocmirea programului spectacolelor, din care făceau parte și profesorii școlii, au ales piese dramatice care au satisfăcut nevoile de distracție ale publicului. Au demonstrat exigență estetică prin alegerea textului și formelor teatrale complexe (prin muzică, prin coreografie). Acesta ar fi fost motivul alegerii prezentării unor opere dramatice complexe, care depășeau nivelul teatrului amator, precum: opereta lui Huszka Jenő, *Gül Baba*, în 1927, opera lui Kisfaludy Károly, *Mátyás deák* (cărturarul), în 1931, piesa lui Móricz Zsigmond, *Bătrâni de aur*, în 1934. Erau populare și operele scriitorilor contemporani, în acest sens putem aminti prezentarea operei lui Szenes Béla, *Nu mă însor*, din 1929, de la balul foștilor elevi. În următorul an a fost ales pentru prezentare opera dramatică *Omul din floare*, de elevul Gyula⁵. Piesa dramatică, *Mireasa din Viena*, de Békeffy László, a fost prezentată în 1936 de către trupa de teatru a orașului, de aici reiese strânsa legătură dintre teatrul amator al elevilor și trupa de teatru a orașului. Dintre operele literaturii universale, în 1935, publicul a putut vedea comedia din trei acte, *Legarea la ochi*, de André Paul Antoine și Maxime Léry.

La balul din 1928 au prezentat opera dramatică din două acte a avocatului dr. Keresztes Károly, *Lume de vis*, apoi în 1933, tabloul vibrant, *Juliska devine artistă*. Succesul piesei cu muzică și dansuri se datorează și intenției de mitizare a autorului, care a preluat tema din istoria comunității. Autorul a fost și dirijorul orchestrei care s-a format special pentru această ocazie. Atracția piesei a reprezentat-o actrița Teatrului din Cluj, Kiss Manyi⁶, fostă

---

⁵Vitéz Somogyvári Gyula, pe numele adevărat Freissberger Gyula

⁶Actrița Kiss Manyi a fost eleva școlii în perioada dintre 1921-1925 (József, 2014). Actrița a participat și ca elevă la spectacolele de teatru amator din școală, în 1924 a fost dansatoare în piesa *Moment din viață*, în primăvara anului 1925 a jucat rolul Timeei din opera *Omul din aur*, organizată pentru comemorarea lui Jókai (proces-verbal al Consiliului profesoral, ședință ordinară, 8 decembrie 1923; *Székegy Nép*, 5 aprilie 1925), în carte lui Szebeni Zsuzsa, *Cea mai noncoformistă zână a Thaliei*, p.26, apare amintită în rolul lui Noémi.

elevă a școlii. A doua operă a fost intitulată de către autor *Revista Keresztes Károly*, în centrul ei fiind satul secuiesc și figurile reprezentative ale orașului de provincie.⁷

Balurile organizate cu multă migală de către profesorii școlii, elevii, foștii elevi și locuitorii orașului au îmbogățit viața muzicală și culturală a orașului, au educat gustul estetic al publicului, au oferit ocazia conservării culturii limbii materne, au instituit noi tradiții, au stat la baza teatrului amator din școli din următoarele decenii.

Aceste serate au asigurat ocazia reprezentării celor mai numeroase și celor mai de succes spectacole teatrale ale instituției.

Festivitățile sportive, probele sportive – forme noi de reprezentare

Capitolul care urmează oferă o privire de ansamblu despre festivitățile sportive care s-au format din diferitele probe sportive, devenind evenimente cu caracter teatral. Dorința de a arăta, de a vedea, ca formă de reprezentare, a transformat festivitățile sportive de la Colegiul „Székely Mikó” în manifestări spectaculoase. Aceste festivități au fost organizate de către instituție la sfârșitul anului școlar, în ziua festivității de încheiere a anului școlar. Exercițiile învățate la orele de sport, elementele sportive bine exersate au devenit parte integrantă a vieții sociale și culturale a orașului, s-au transformat în evenimente culturale. Modul de reprezentare care cuprindea elemente ale comunicației prin simboluri, activitatea performativă, a devenit ritual. Elementele ritualului – defilarea elevilor, prezentarea exercițiilor libere și exercițiilor de concurs, anunțarea câștigătorilor – au fost cuprinse într-un scenariu elaborat din timp, formând un tot unitar. În pauzele dintre exerciții, sau în fundal, piesele muzicale reprezentate de corul și orchestra școlii, i-au dat acestui eveniment un caracter de performanță culturală. Creația care se afla în centrul activităților culturale tradiționale, activitate verbală, a dispărut în aceste spectacole, a fost înlocuit de sistemul de semne și simboluri create de interpreți. Pentru spectator este mai importantă însă experiența estetică, spre deosebire de spectacolele dramatice, în spectacolele sportive nu există o poveste. Spectatorii cu statut social și cultural diferit au fost transformați în spectatori cu același statut, de către aceste festivități sportive. Au fost cu toții receptori sistemului de gesturi, creat de spectacolul sportiv. Acest fenomen relevă rolul de formare a comunității a acestor festivități.

---

⁷*Székely Nép*, 12 februarie 1938

Spectacolele și festivitățile sportive, în afara scenariului, au fost legate și prin locul desfășurării lor. Spectacolele s-au desfășurat în trei locuri, dintre acestea, două în spațiu liber, adică în curtea școlii și în grădina Ujjvárosi⁸, și într-un spațiu închis, în sala de sport. Aceste spații, prin funcția lor primară, au deserved activitățile cotidiene, spectacolele au necesitat recrearea funcției lor, transformarea în spații pentru spectacole. Performanța elevilor care au animat și au umplut spațiul, a fost foarte importantă. Performerii s-au putut axa doar pe mișcările lor, pe trupul lor în acest spațiu de joacă, spectaculozitatea a fost sporită prin îmbrăcămintea uniformă, prin purtarea unei uniforme sportive, alcătuită din pantaloni albi și tricou alb, cu mânecă scurtă. În urma rezultatelor cercetării pot afirma că, festivitățile sportive, elementele sportive legate de recitalurile muzicale, acompaniamentul muzical al sistemului de gesturi și de mișcare a ridicat la rang de performanță această formă de reprezentare, îndrăgită pentru spectaculozitatea ei. Muzica și orchestra asigură condiția, ca prezentările sportive să nu se limiteze numai la prezentarea condiției fizice a elevilor, sporind valoarea culturală și asigurând experiență estetică publicului. Spectacolul, complexitatea elementelor de mișcare, reprezentarea alăturată a elementelor de atletică și de dans, creațiile muzicale, formele chinetice, acțiunile dramatice, reprezentarea simultană în același spațiu, a creat un tip nou de reprezentație în viața culturală a acestui oraș de provincie, la începutul secolului al XX-lea.

Perioada de după 1944

Capitolul al zecelea se referă la situația spectacolelor de teatru școlar după 1944. În această perioadă a început restructurarea acestui fenomen.

Viața culturală a școlii, după cel de-al Doilea Război Mondial, s-a schimbat și din punct de vedere formal, dar și în conținut. Începând cu această perioadă s-a sistat eliberarea anualelor școlare, evenimentele culturale ale instituției se pot reconstitui pe baza articolelor din ziarle vremii, din însemnările unor foști elevi, din memoriile profesorilor, precum și din ziarul școlii, „Rădăcini”, apărut în anii '60. În viața culturală a școlii s-a creat o structură, care a ținut cont de criteriile impuse de politica vremii, dar a păstrat și o parte din elementele tradiționale.

---

⁸Ujjvárosi József a fost consilier regal, moșier din Ozun, curator principal al colegiului, a donat terenul deasupra parcului școlii pentru a se construi o clădire nouă pentru colegiu. (înștiințare, 1914, 12, 13)

În perioada de după 1944, asociațiile de tineret au înființat trupe de teatru școlar, conduse până la sfârșitul anilor '60 de către profesori excepționali: Seprődi Kiss Anna, Salamon Sándor, Kiss Árpád, Hervay József, Bodóné Szász Mária.

Potrivit informațiilor din procesele-verbale dintre 1944-1950, cele mai multe piese utilizate pentru prezentarea pe scenă, s-au legat de numele lui Seprődi Kiss Anna⁹. Sursele prelucrărilor sunt povești populare, balade populare, opere ale unor autori maghiari cunoscuți, poeme epice, nuvele, precum: *Fata de împărat care plânge și râde*, după Antologia lui Kriza János, *Prințesele dansatoare*, pe baza prelucrării operei *Tradiții*, de Kálmány Lajos, *Liliomfi*, vodevilul în trei acte, de Szigligeti Ede (1946), *Legenda lacului Sfânta Anna*, *La mătușa* (tablou vibrant cu cântece și dansuri), *Minunea*, *Povestea lui Kitrákotty*. Spectacolele prezentate în 1947: *Vestitul prevestitor*, povestea lui Seprődi János, *Doi șugubăți*, *A fugit cuptorul* (după opera lui Molnár-Lajtha), *Mustața* de Arany János, *În Nazareth* (după povestea lui Selma Lagerlöf). S-a bucurat de un succes fulminant opera satirică a lui Petőfi Sándor, *Barosul satului*, reprezentat în 1947 și 1948, precum și prezentarea operei *Csongor și Tünde*, urmată în 1950 de o operă proprie, *Tulburătorul liniștii*. Piese dramatice regizate de profesorul Salamon Sándor: *Háry János*, *Doctorul fals*. Concomitent s-a prezentat *Dracul lui Józka*, de Arany, în regia profesoarei de limba maghiară, Szász Mária. Cei mai productivi ani dintre 1946-1948 au fost urmați de o pauză. Spectacolele au fost din ce în ce mai puține. Acest fapt se poate explica și prin începerea activității Teatrului Popular de Stat. Un nou spectacol a fost prezentat în 1952, *Garda tânără*, de Fegyev, iar peste doi ani, *Peștorii*, de Kisfaludy Károly și comedia *Liliomfi*, de Szigligeti Ede au încântat publicul. Ambele opere au fost dramatizate de Szász Mária, opera lui Kisfaludy a fost regizată de Lelkes Gábor, iar *Liliomfi* a fost pus în scenă de Kiss Árpád. În 1954, elevii claselor terminale și-au luat rămas bun cu opera lui Móricz Zsigmond, *Fii bun până la moarte*.¹⁰ Spectacolul a fost urmat de unul cu rol deosebit în istoria teatrului școlar, în 1956, s-a prezentat opera lui Jókai, *Fiii omului cu inimă de piatră*, varianta pentru reprezentare scenică. Piesa compusă din patru acte și 11 tablouri a fost dramatizată de Földes Mihály, regizată de profesorul Hervay József. În următorul an au prezentat comedia din două acte a lui Móricz, *Notarul Sári*, în regia unui fost elev, Kovács Ádám. Profesorii regizori au creat un model pentru teatru prin aceste spectacole,

---

⁹Este vorba despre prelucrarea și regizarea a 24 de piese, dintre acestea două au fost prezentate de elevii Școlii de fete, una de Asociația de tineret a orașului.

¹⁰Piesa a fost regizată în 1954 de Lavotta Károly. (Berde, 1991, 435) După o pauză de câțiva ani, elevii au prezentat varianta înnoită a piesei în anul școlar 1971-1972, sub îndrumarea profesoarei Szánthó Anna, în Sf. Gheorghe de patru ori, apoi în provincie de cinci ori. (Rădăcini, anul VII, nr.1, 1972).

au depus o muncă pretențioasă, au contribuit la realizarea unui model de urmat pentru teatru.

Concluzii

În urma cercetării s-a creat o imagine de ansamblu asupra legăturii dintre activitatea trupelor de teatru școlar și viața culturală a orașului. S-a demonstrat că viața culturală bogată a instituției de învățământ a influențat viața culturală a orașului, i-a modelat gustul estetic. A creat un model, care este urmat și în prezent de către școală. Un merit imens al teatrului școlar îl reprezintă contribuția formării unui public exigent, amator de teatru, astfel teatrul clasic, înființat în 1948 a găsit un public priceput.

Documentele rămase despre spectacolele de teatru ale elevilor sunt aproape din aceeași perioadă cu fondarea instituției. Intervalul temporal este atât de vast – s-a comparat ultima perioadă a anilor 1800 și prima perioadă a anilor 1900 – fenomenul teatrului școlar nu poate fi descris nici prin terminologia secolului al XVI-lea, nici prin elementele pedagogiei dramei sau jocurilor dramatice.¹¹ Pe lângă spectacolele elevilor, concertele corului și orchestrei au făcut parte integrantă din viața muzicală a orașului, susținută de amatorii de artă. Repertoriul a vrut să fie în concordanță cu moda marilor orașe. În urma cercetărilor, am constatat că, spectacolele susținute de cor și de orchestră, activitățile performative, au avut efect de urbanizare, au accelerat procesul de îmburghezire a comunității.

Spectacolele, reprezentările, activitățile performative ale elevilor au contracarat lipsa teatrului, au educat continuu gustul publicului format din cetățenii orașului și localităților din împrejurimi. Calitatea spectacolelor de la răspântia dintre secole se caracterizează prin dualitate. Varietatea genurilor spectacolelor diferitelor trupe de teatru ambulant relevă moda vremii, gustul publicului din orașul provincial. Potrivit criticii din presa vremii, nivelul de calitate al spectacolelor nu a fost unul ridicat, trupele se susțineau singure, de aceea au omis spectacolele care necesitau un buget considerabil, au încercat să prezinte cât mai multe spectacole, într-un interval temporal limitat, ca să asigure publicului spectacole variate. Independența culturală a publicului a fost determinată de două direcții: piesele de teatru și spectacolele elevilor, prin conținutul prezentat au trezit emoții, sentimente, gânduri în spectatori.

---

¹¹ „Jocuri dramatice sunt considerate oricare forme de manifestare, în care se pot identifica elemente specifice fenomenului dramatic.” (Gabnai, 2008, 9)

Prelucrarea amănunțită a activității trupei de teatru a instituției din perioada care urmează după al Doilea Război Mondial nu s-a realizat. Cercetarea anilor '50, '60, '70, din punct de vedere cultural, ar putea continua cercetarea de față. Tema cercetării ar putea consta în analiza spectacolelor elevilor, festivităților propagandei socialiste, spectacolelor care prelucrează tradiții populare, concertelor corului și orchestrei.

Bibliografia rezumatului:

Alexander, Jeffrey C.

2009 Társadalmi performansz. Ford. Gagy Ágnes, In.: Horváth Kata, Deme János (szerk.): *Színház és Pedagógia*, Káva Kulturális Műhely, 26-70.

Assman, Jan

1999 *A kulturális emlékezet*. Budapest, Atheneum Kiadó.

Bell, Elisabeth

2008 *Performing Culture*. In: *Theories of Performances*. Sage Publications, U.S.A.

Egyed Ákos

1981 *Falu, város, civilizáció. Tanulmányok a jobbágyfelszabadítás és a kapitalizmus történetéből Erdélyben 1848-1914*. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.

2007 *Gróf Mikó Imre Erdély Széchenyije*. Sepsiszentgyörgy, Charta Kiadó.

Enyedi Sándor

1972 *Az erdélyi magyar színházaszás kezdetei 1792-1821*. Bukarest, Kriterion Könyvkiadó.

Fischer-Lichte, Erika

1999 *A színház mint kulturális modell*. In: *Theatron*, 1999, ősz, 67-78.

2001 *A dráma története*. Pécs, Jelenkor Kiadó.

2009 *A Másik teste- a Másik tekintete. Exhibicionizmus, látnivágyás és voyeurizmusa 19. és a 20. század fordulóján*. (ford. Kurdi Imre), In: Csúry Károly, Mihály Csilla, Szabó Judit (szerk.): *Határátlépések. Kulturális terek reprezentációi*. Budapest, Gondolat Kiadó.

Fogarasi György

Performativitás/teatralitás

uj.apertura.hu/2010/osz/fogarasi-performativitas-teatralitas. letöltve: 21.04.2018

Gabnai Katalin

2008 *Drámajátékok, Bevezetés a drámapedagógiába*. s.l., Helikon Kiadó.

Giddens, Anthony

2003 *Szociológia*. Ford. Acsádi, Babarczy, Nagy M., Nagy Zs., Tóth, Budapest, Osiris Kiadó.

József Álmos

2008 *A Székely Mikó Kollégium képes története*. Sepsiszentgyörgy, T3 Kiadó.

Mcgillivray, Glen

apertura.hu/2010/osz/mcgillivray. letöltve: 21.04.2018.

P. Müller Péter

2009 *Test és teatralitás*. Budapest, Balassi Kiadó

Schramm, Helmar

2001 *Teatralitás és írásbeliség/kultúra*. In: *Theatron*, 2001, 69-73.

Singer, Milton

1972 Search for a Great Tradition in Cultural Performances. In: 2003, Philip Auslander (edt.), *Performane Critical Concepts in Literary and Cultural Studies*, NY, Routledge

<http://books.google.ro/books?id=CyywmXnHXg4C&=PA57&lpg=PA57&dq=milton+singer+cultural+performance&source>

letöltve: 2017. 04. 25.

Szebeni Zsuzsa (szerk.)

s.a. *Thália legrakoncátlanabb tündére. Kiss Manyi*, s.l. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Nemzeti Kulturális Alap.

Szijártó Zsolt

Színpad és kulissza: a városi nyilvánosság átstrukturálódása.

www.epa.oszk.hu/00600/00691/00010/013.html. Letöltve: 2017.02.25.

Documente:

a. Anuare școlare din biblioteca Gróf Teleki Domokos din Colegiul "Székely Mikó":

A Sepsi-Szentgyörgyi Evang. Reform. Székely-Mikó-Kollegium Értesítője az 1883-84. Iskolai évről Az előljáróság megbízásából szerkesztette Benke István tanvezető tanár

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1895-96. iskolai évről

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1900-901. iskolai évről

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1901-902. iskolai évről

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1902-1903. iskolai évről, szerkesztette Péter Mózses igazgató

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1904-1905. iskolai évről

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1905-1906. iskolai évről

A sepsiszentgyörgyi Államilag Segélyezett Evang. Reform. Székely Mikó Kollégium Értesítője az 1906-1907. iskolai évről

A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium ötvenegyedik évi Értesítője, 1909-1910

A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium ötvenharmadik évi Értesítője, 1911-1912

A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium ötvennegyedik évi Értesítője, 1912-1913

A sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium ötvenötödik évi Értesítője, 1913-1914

A Sepsiszentgyörgyi Ref. Székely Mikó-Kollegium – Főgimnázium és Polgári Leányiskola – értesítője az 1926-27-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimnázium igazgatója

A Sepsiszentgyörgyi Ref. Székely Mikó-Kollegium – Főgimnázium és Polgári Leányiskola – értesítője az 1927-28-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimnázium igazgatója

A sepsiszentgyörgyi ref. Székely Mikó-Kollegium – főgimnázium és leánygimnázium – Értesítője az 1928-29-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimn. igazgatója

A sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó Kollegium nyilvánossági jogu (!) főgimnáziumának és leánygimnáziumának értesítője az 1929-30-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimn. igazgatója.

A sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó Kollegium nyilvánossági jogu (!) főgimnáziumának és leánygimnáziumának értesítője az 1930-31-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimn. igazgatója.

A sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó Kollegium nyilvánossági jogu (!) főgimnáziumának és leánygimnáziumának értesítője az 1931-32-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimnázium igazgatója.

A sepsiszentgyörgyi ref. Székely-Mikó Kollegium nyilvánossági jogu (!) főgimnáziumának és leánygimnáziumának értesítője az 1932-33-ik iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimnázium igazgatója

A Sft.-Gheorghe-i ref. Székely Mikó Kollegium nyilvánossági jogu (!) főgimnáziumának és leánygimnáziumának értesítője az 1933-1934-ik iskolai évről. Az előjárósági megbízásából szerkesztette: Csutak Vilmos a kollegium rektora és a főgimnázium igazgatója

b. Ziare:

Rădăcini, Revista școlii, Anul VII., nr.1. 1972, Liceul nr.1, Sf. Gheorghe

Nemere, 1876. április 19.

Székely Nép, 1925. január 11.

Székely Nép, 1925. február 4.

Székely Nép, 1925. február 15.

Székely Nép, 1925. április 5.

Székely Nép, 1926. január 28.

Székely Nép, 1926. január 31.

Székely Nép, 1926. február 28.

Székely Nép, 1926. június 3.

Székely Nép, 1926. június 17.

Székely Nép, 1927. január 27.

Székely Nép, 1927. február 5.

Székely Nép, 1927. február 10.

Székely Nép, 1928. február 9.

Székely Nép, 1929. február 2.
Székely Nép, 1930. február 2.
Székely Nép, 1931. február 7.
Székely Nép, 1933. február 4.
Székely Nép, 1934. február 3.
Székely Nép, 1935. február.2
Székely Nép, 1938, január 23.
Székely Nép, 1938. február 6.
Székely Nép, 1938. február 12

c. Jegyzőkönyvek

Procesele verbale ale ședințelor profesorale 1928/29, Nr. de inv.: 451